

IDENTITET ROMSKE ZAJEDNICE I ANTIDISKRIMINACIJA

Terre des hommes
Helping children worldwide.

VOICE OF ROMA, ASHKALI
AND EGYPTIANS IN KOSOVO

IDENTITET ROMSKE ZAJEDNICE I ANTIDISKRIMINACIJA

Međunarodni dan Roma obeležava se u čast prvog međunarodnog sastanka predstavnika Roma koji je održan 8. aprila 1971. godine u Londonu, uz učešće 22 predstavnika. Vredno je napomenuti da je ovom kongresu prisustvovao i romski aktivista iz Prizrena, albanolog **Nysret Seharsoj**, a u njegovoj čast, danas, najstarije romsko naselje na Kosovu, Terzimahalla u Prizrenu, nosi ime Nysret Seharsoj.

Delegati ove konferencije zvanično su doprineli osnivanju prve Međunarodne romske organizacije **IRU**. Na ovoj Konferenciji definisana je **romska zastava**, koja je sastavljena od dva dela: zelena boja, simbolizuje zemlju i plava boja koja simbolizuje nebo, u sredini je crveni točak (tzv. Ašokova čakra) kao simbolom domovine Roma (Indija), i ujedno simbolizuje vatru, kretanje i napredak.

Romska himna Gelem Gelem (putovali smo, putovali smo) i definicija imena rom, stavili bi tačku na sve druge diskriminatorne epitete kao što su: gipsy, cigan, makhup itd.) i pomogli da se stvori samopouzdanje kod Rome u celom svetu. Ovaj kongresu uspeo je ostvariti saradnju sa UN-om (Organizacijom Ujedinjenih nacija), posebno sa UNESCO-om, koji i danas brine o međunarodnom kulturnom nasleđu.

Moto "Oper Roma!" postalo je političko uverenje Romskog pokreta i njegova borba za pravdu i društvenu jednakost.

Godine 1976. formiran je Prvi institut za romologiju u gradu Čandigaru u Indiji, gde je objavljen prvi časopis pod nazivom „Rroma“. Iste godine i u ovom istom gradu održan je Prvi svetski romski festival. Romski delegate, koji su bili prisutni, održali su prvi sastanak sa premijerkom Indije, gospođom Indira Gandhi, koja je, između ostalog, izjavila da su „Romi zaboravljena deca Indije“. Gospođa Gandhi otvorila je festival rečima „Dobro došli u svoju domovinu“.

UN, u preporukama iz septembra 1977. godine, prepoznaje Rome kao specifičnu etničku grupu, kao i potrebu da se spreči diskriminacija nad ovom manjinom.

Danas su Romi predstavljeni u UN-u kroz status posmatrača, koji upražnjava Međunarodna romska unija (IRU). Romi su takođe zastupljeni i u Savetu Evrope kao i u drugim evropskim institucijama kao što su (Evropska komisija, Evropski parlament, itd.), preko Evropskog foruma Roma i romskih poslanika u Evropskom parlamentu.

Istorija i Romi na Kosovu

Nedostatak pisanih podataka je dugo vremena učinio nejasnim poreklo Roma. Lingvistička analiza, započeta krajem osamnaestog veka, a potvrđena od strane istaknutih lingvista devetnaestog veka, bila je prvi nesporni dokaz porekla romskog stanovništva.

Kratak odeljak Kitab al-Jamini (knjige dinastije Jamin), koji je napisao hroničar Abu Nars Al 'Utbi, opisuje, između ostalog, napade Mahmuda od Gaznija, osvajača iz Gaznija (današnji Avganistan) koji je u zimu 1018-1019, dana 8. Šabana (ili 20. Decembra) napao Kanauj, da bi porobio tamošnje stanovništvo, u kome je tada živelo 53.000 stanovnika, prodao ih kao robove i opljačkao bogatstvo iz hramova, a na taj način je i počeo egzodus Roma. Ove ljude su kupili vlasnici Horasana i istočnog Iraka.

Indijsko poreklo i „put u Evropu“ preko Persije, Jermenije i Male Azije koja je u to vreme bila u sastavu Vizantijskog carstva je neosporna, pre svega zbog lingvističkih dokaza i na osnovu istraživanja lingvista i istraživača poput dr. Marsel Courtiade, dr. Ian Hancock i drugih.

Romi su na Balkan došli u četrnaestom (14.) veku, dolaskom Turaka na Balkan. Postoji jedan srpski document prema kojem je kralj Stefan IV 1348. godine predao manastiru u Prizrenu krojače, kovače, sedlare, još po neke "C'ngari". Za ove poslednje se govorilo da su "Cigani". Međutim, uverljivije se čini da je bilo u pitanju drugi zanat: u srednjovekovnom srpskom jeziku „c'ngar“ je značilo „obučar“.

Kao i svuda u Evropi, romi su bili žrtve etničkog čišćenja, njihova deca su kidnapovana, i bili terani da nasilno rade i pod pritiskom. Mnogo puta su bili zavisni ili oterani, izolovani ili udaljeni od društva, etiketirani, sterilisani i dugo živeli u ropstvu.

Romi su prepoznati kao jedna od najstarijih, najvećih i najugroženijih etničkih manjina u Evropi. Savet Evrope procenjuje da u Evropi ima oko 10 do 12 miliona Roma. Na Kosovu se procenjuje da ima oko 8.000 - 20.000 Roma.

Emancipacija Roma na Kosovu počela je 60-ih godina prošlog veka, uglavnom kroz kulturne aktivnosti. Romi sa Kosova su poznati kao dostojni aktivisti i pokretači mnogih pozitivnih procesa za zajednicu i društvo.

¹ <https://milibutka.wordpress.com/2016/10/26/rromet-prejardhja-e-tyre-indiane-dr-marcel-courthiade/>

² https://www.coe.int/t/dg4/education/roma/Source/FS2/2.0_arrival-europe_albanian.pdf

Romska Himna

„Gelem, Gelem“ je predložena za zvaničnu romsku himnu na prvom romskom kongresu u Londonu 1971. Tekst na romskom jeziku napisao je Žarko Jovanović tokom Kongresa 1971. godine, na osnovu jedne tradicionalne melodiji.

GELEM, GELEM

*Gelem, gelem, lungone dromensa
Maladilem baxtale Romensa
A Romale katar tumen aven,
E carensa baxtale dromensa?
A Romale, a Čhavale
Vi man sas ek bari familija,
Murdadas la e kali legija
Aven mansa sa lumnijake Roma,
Kaj putajile e romane droma
Ake vrijama, ušti Rom akana,
Men khutasa mišto kaj kerasa!
A Romale, a Čhavale*

PUTOVALI SMO, PUTOVALI SMO

*Putovali smo, putovali smo dugim putevima
Sretali smo srećne Rome
O Romi, odakle ste
sa šatorima i srećnim putevima?
O Romi, o mladi Romi
Nekada sam imao veliku porodicu,
Crna legija ih je ubila
Pođite sa mnom, Romi iz celog sveta
Za Rome su se otvorili putevi
Sada je vreme, ustanite Romi sada,
Visoko cemo se uzdići ako delujemo
O Romi, o mladi Romi!
Otvori, Bože, Bela vrata
Tako da mogu da vidim gde su moji ljudi.
Vratite se da obidete puteve
I šetajte sa srećnim Romima
O Romi, o mladi Romi!*

Romski jezik

Lingvističkim analizama uspelo je da se utvrdi da romski jezik pripada indoevropskoj porodici i da je usko povezan sa dijalektima koji potiču sa severozapada Indije. Romski jezik je dobro očuvan i govori se širom sveta na različitim dijalektima, iako romski jezik je pozajmio mnoge reči iz jezika zemalja u kojima Romi žive.

Poslednjih godina mnogi istraživači su radili na standardizaciji romskog jezika objavljivanjem bukvara i rečnika na romskom jeziku. Godine 1979. Ian Hancock, lingvisti iz Engleske, objavljuje modernu knjižicu romske lingvistike „Romani sociolinguistics“. Prvi ozbiljniji skup u vezi sa romskog jezika održan je na četvrtom kongresu IRU uz usvajanje Rezolucije 7/1990 za romski jezik u Varšavi (04.07.1990) gde je usvojeno pismo dr. Marcel Courthiade. Pre ovog skupa, 1986. godine, Šaip Jusuf je objavio prvu narativnu romsku gramatiku, kombinaciju dijalekata Arli i Gurbeti (Đambazi). Godine 1992. prof. Ibrahim Elshani, u saradnji sa romskim aktivistima iz Prizrena, prilagodio je romsko pismo poznato kao „prizrensko pismo“ koje se koristi u romskoj književnosti i medijima na Kosovu.

Romski jezik na Kosovu se izražava u dva glavna dijalekta: **Arli i Gurbet**. Mali deo Roma u ruralnim oblastima centralnog dela Kosova (Obilić, Vučitrn) koristi **Bugurđi** dijalekt.

Dijalekt „**arli**“ potiče od reči Jerli ili Erli, što na turskom znači „domaći“ i uključuje govor koji se koristi na Balkanu, a koristi se na Kosovu (Prizren, Priština, Gnjilane, Uroševac), Bosni, Srbiji bez Vojvodine, Severnoj Makedoniji, Bugarskoj, Turskoj, Grčkoj i Albaniji.

Dijalektom „**gurbet**“ govore Romi koji se zovu Gurbeti i koji su uglavnom žive nomadski. Gurbeti su takođe poznati kao Đambaz, Gabel i Čergari. Ovaj dijalekt se koristi na Kosovu (Peć, Mitrovica, Đakovica), u Crnoj Gori, Srbiji, Bosni, Hrvatskoj, Sloveniji, manji broj u Severnoj Makedoniji, Italiji, Albaniji, Turskoj i zemljama severne Evrope.

U centralnoj i severnoj Evropi, prema grupama, Romi govore dijalektima kao što su: **Llovari, Kallderaš, Kallo, Sint, Resande, Haladitcka, Ruski Romi...**

Romski jezik u raznim evropskim zemljama zastupljen je u obrazovnim institucijama kroz nastavu u osnovnim i srednjim školama, na univerzitetima kroz romološke programe, u lokalnim institucijama i medijima.

Na Kosovu se romski jezik se koristi kada se pišu knjige i časopisi, u romskom pozorištu, medijima (javnim i lokalnim medijima) i sprovodi se u fakultativnoj nastavi romskog jezika u osnovnim školama u Prizrenu. Opština Gračanica (2016) je donela odluku da romski jezik je jezik u službenoj upotrebi, a Opština Prizren (2022) je donela odluku da je romski jezik u službenoj/tradicionalnoj upotrebi.

Romska kultura i tradicija

Romska tradicija je bila najvažnije oruđe za očuvanje etničkog identiteta. Tradicija i kulturne vrednosti Roma uglavnom se prenošene usmenom predajom sa jedne generacije na drugu. Obično su Romi oduvek živeli u malim zajednicama koje karakteriše snažna solidarnost među članovima: o starijoj generaciji uglavnom se brinula mlađa generacija. Romska kultura je uvek podsticala društvenu distancu između Roma i neroma, tzv. gađe, i kao rezultat toga, oni se nisu mešali sa lokalnim stanovništvom.

Odeća igra važnu ulogu u očuvanju identiteta. Ženska odeća je ta koja nosi i čuva tradicionalne karakteristike. Tradicionalno, Romkinja nosi dugačku suknju, formiranu od nekoliko slojeva i jarkih boja, dugu kosu, velike minduše i u zavisnosti od bogatstva, veoma upadljiv i skup nakit. Pozivajući se na tradiciju, udate žene moraju uvek da nose maramu, s druge strane muškarci nemaju tradicionalnu odeću, već često nose šarenu odeću, šešire i duge brkove.

Upotreba jakih boja u njihovoj odeći smatra se povoljnom. Danas, oblačenje tradicionalno povećava rizik da se na vas drugačije gleda i često diskriminiše. Ova vrsta diskriminacije više šteti Romkinjama jer tradicionalna romska odeća privlači veliku pažnju i uočljivija je od muške. Društvena modernizacija dovela je do toga da Romi u mnogim zemljama izgube interesovanje za svoju tradicionalnu odeću.

Romi su poznati u raznim oblastima umetnosti kao što su: slikarstvo, vajarstvo, izdavanje tradicionalnih priča, folkloru itd. Tradicionalna romska muzika je verovatno najpoznatiji deo romske kulture. Romska muzika je inspirisala kompozitore klasične muzike kao što su Franc List i Johannes Brahms. Violina, gitara i klarinet su omiljeni instrumenti rimskih muzičara.

Tradicionalni ples, još jedan važan element romske kulture, sačuvao je elemente iz Indije, kao i elemente iz kultura zemalja u kojima su Romi živeli. Flamenco predstavlja najvidljiviji primer doprinosa Roma celokupnom plesnom stilu.

Romi su se istakli i u rukotvorinama kao što su metaloprerađivanje, vez i nakit i rezbarenju. Dolaskom Osmanlija na Balkan, Romi su koristili za izradu zaštitne odeće, što je bio i razlog da ih drugi ne maltretiraju. Pored kovačkog zanata, Romi su poznati i kao muzičari, trgovci konja, ratari, zlatari, kalajdžije, potkovači, obučari itd. Romi danas doprinose razvoju privrede i poznati su kao dobri privrednici.

Iako njihova kultura prepoznaje karakteristične elemente, što se religijskog verovanja tiče, oni su uvek prihvatili verska uverenja zemlje u kojoj žive.

VAŽNI DATUMI KOD ROMA

- **27. Januar** – Međunarodni dan sećanja na holokaust

U periodu 1936-1945, nacisti su započeli sistematski progon Roma, koji je kulminirao ubistvom 500.000 do 1.500.000 Roma u takozvanom Porajmos, romskom holokaustu. Generalna skupština UN usvojila je 2005. godine rezoluciju kojom se 27. januar proglašava Međunarodnim danom sećanja u čast žrtava Holokausta. Žrtve su uglavnom Jevreji, Romi, Rusi i Poljaci.

- **8. April** – Svetski dan Roma

U Londonu je 8. aprila 1971. godine održan Prvi kongres Roma, gde je formirana Prva međunarodna romska organizacija „Međunarodna romska unija“. Na ovom Kongresu donete su tri veoma važne odluke: romska himna (Gelem gelem), romska zastava i imenovanje romskog naroda imenom Rom. Na ovom istorijskom skupu učestvovao je i prof. Albanolog iz Prizrena, Nisret Seharsoj.

- **16. Maj** – Dan romskog otpora u logoru Aušvic

Heroji romskog naroda se pamte i poštuju. Oko 6.000 Roma, muškaraca, žena i dece zatočenih u logoru Aušvic-Birkenau, 16. maja 1944. oduprlo se nacističkom planu da ih istrebi.

- **2. Avgust** – Evropski dan sećanja na Holokaust Sinta i Roma

2. avgusta obeležavamo sećanje na poslednjih 4.300 Sinta i Roma (muškaraca, žena i dece) u nemačkom nacističkom koncentracionom logoru Aušvic-Birkenau koje su SS (nacistički oficiri) ubili u gasnim komorama u noći 2/3 avgusta. 1944. a njihova tela su spaljena u jamama uprkos žestokom otporu. U znak sećanja na svih 500.000 Sinta i Roma ubijenih u Evropi koju su okupirali nacisti, Evropski parlament je proglasio ovaj datum Evropskim danom sećanja na Sintu i Rome 2015. godine.

- **5. Novembar** – Svetski dan romskog jezika

Svetski dan romskog jezika promovise romski jezik, kulturu i obrazovanje. U Zagrebu je 5. Novembra 2008. predstavljen prvi romsko-hrvatski i hrvatsko-romski rječnik romskog pisca i političara Veljka Kajtazija. Tokom Svetskog simpozijuma o standardizaciji i kodifikaciji romskog jezika, koji je održan od 3. do 5. novembra 2009. godine u Zagrebu, Hrvatska, Međunarodna romska unija i Hrvatsko obrazovno društvo „Kali Sara“ izdali su saopštenje u kome zahtevaju priznanje 5. Novembar kao Svetski dan romskog jezika u svim zemljama u kojima Romi žive. Ovom prilikom obeležen je i prvi zvanični zapis ovog datuma. Vredi napomenuti da je sa Kosova potpisnik saopštenja bio romski aktivista i novinar Daut Qulangji.

Hrvatski sabor ga je službeno priznao 2012. godine, a na zahtjev Republike Hrvatske 2015. godine UNESCO je 5. Novembar proglasio Svjetskim danom romskog jezika. Od 2018. godine, 16 država članica Saveta Evrope priznaje romski jezik kao manjinski jezik prema Evropskoj povelji o regionalnim ili romskim manjinskim jezicima.

Lokalni/tradicionalni praznici vezani za paganizam i religiju

- Vasiljevdan kao početak nove godine
- Festimi “**Bibiyaki rat**”, Nata e hallës “Kali Sara”
- 5. Maj – **Hederlezi**/Sveti Đorđe
- 23. Maj – **Hedernebiri** – Dan zastave u naselju Terzimahala u Prizrenu
- 28. Jun – “**Piri**” / Dan romskih kovača

DOGAĐAJI KOJI SU OBELEŽILI RAZVOJ ROMA NA KOSOVU

1969 – Formirano je kulturno-umetničko društvo „Durmiš Aslano“

1986 – Po prvi put u svetu emitovana je emisija na romskom jeziku na RTP - Radio Televizija Priština

1986 – Dopunska nastava na romskom jeziku u nekim opštinama Kosova

1989 – Formirano romsko pozorište u Prizrenu

1992 – Prilagođavanje pisma romskog jezika u Prizrenu od strane romskih aktivista

2003 – Formiranje romske redakcije na RTK – Radio Televiziji Kosova

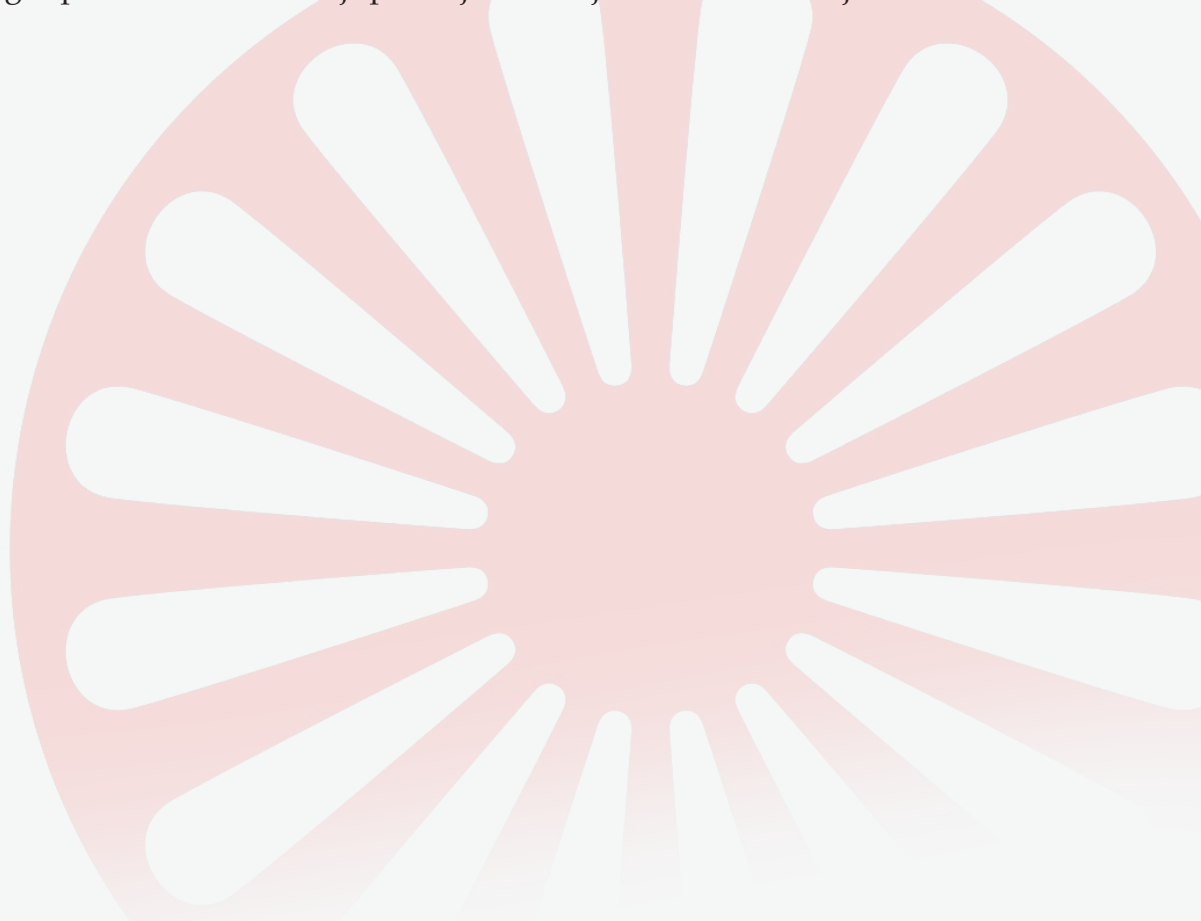
2007 – Otvaranje 24-časovnog radija „Radio Romano Avazo“ u Prizrenu

2010 – Početak fakultativne nastave na romskom jeziku u osnovnim školama u Prizrenu

2011 – Početak emitovanja prvog izdanja vesti na romskom jeziku na RTK

2016 – Gračanica, prva opština na Kosovu koja priznaje romski jezik kao službeni jezik

2022. – Prizren, druga opština na Kosovu koja priznaje romski jezik kao službeni jezik

ELIMINISANJE DISKRIMINACIJE KA ROMSKOJ ZAJEDNICI NA KOSOVU

Diskriminacija romske zajednice na Kosovu je široko rasprostranjeno pitanje koje zahteva našu zajedničku pažnju i akciju. Diskriminacija je nepravedno postupanje prema pojedincima ili grupama na osnovu njihove rase, etničke pripadnosti, vere ili društvenog statusa. Na Kosovu, romska zajednica se suočila sa istorijskom diskriminacijom, isključenošću i marginalizacijom.

Zašto treba da nas to zanima?

Romska zajednica je sastavni deo raznolike kulturne strukture Kosova. Da bismo izgradili pravedno i inkluzivno društvo, moramo se pozabaviti diskriminacijom i osigurati da svi građani, bez obzira na njihovu etničku pripadnost, uživaju jednaka prava i mogućnosti.

Glavna pitanja sa kojima se romska zajednica suočava:

Ograničen pristup obrazovanju: Mnoga romska deca suočavaju se sa preprekama za uključivanje kvalitetnom obrazovanju, što ograničava njihove budućnost.

Nezaposlenost: Visok nivo nezaposlenosti u romskoj zajednici doprinosi siromaštvu i socijalnoj isključenosti.

Nejednakosti u zdravstvenoj zaštiti: Pristup zdravstvenoj zaštiti je često ograničen, što dovodi do lošijih zdravstvenih stanja.

Izazovi stanovanja: Stanovanje ispod standarda i neadekvatni životni uslovi su uobičajeni, što produžava društvenu nejednakost.

Kulturni stereotipi: Predrasude i stereotipi prema romskoj zajednici dodatno ih marginalizuju.

Preduzimanje akcije

Pravna zaštita: Kosovo ima zakone protiv diskriminacije. Prijavite sve slučajeve diskriminacije nadležnim organima.

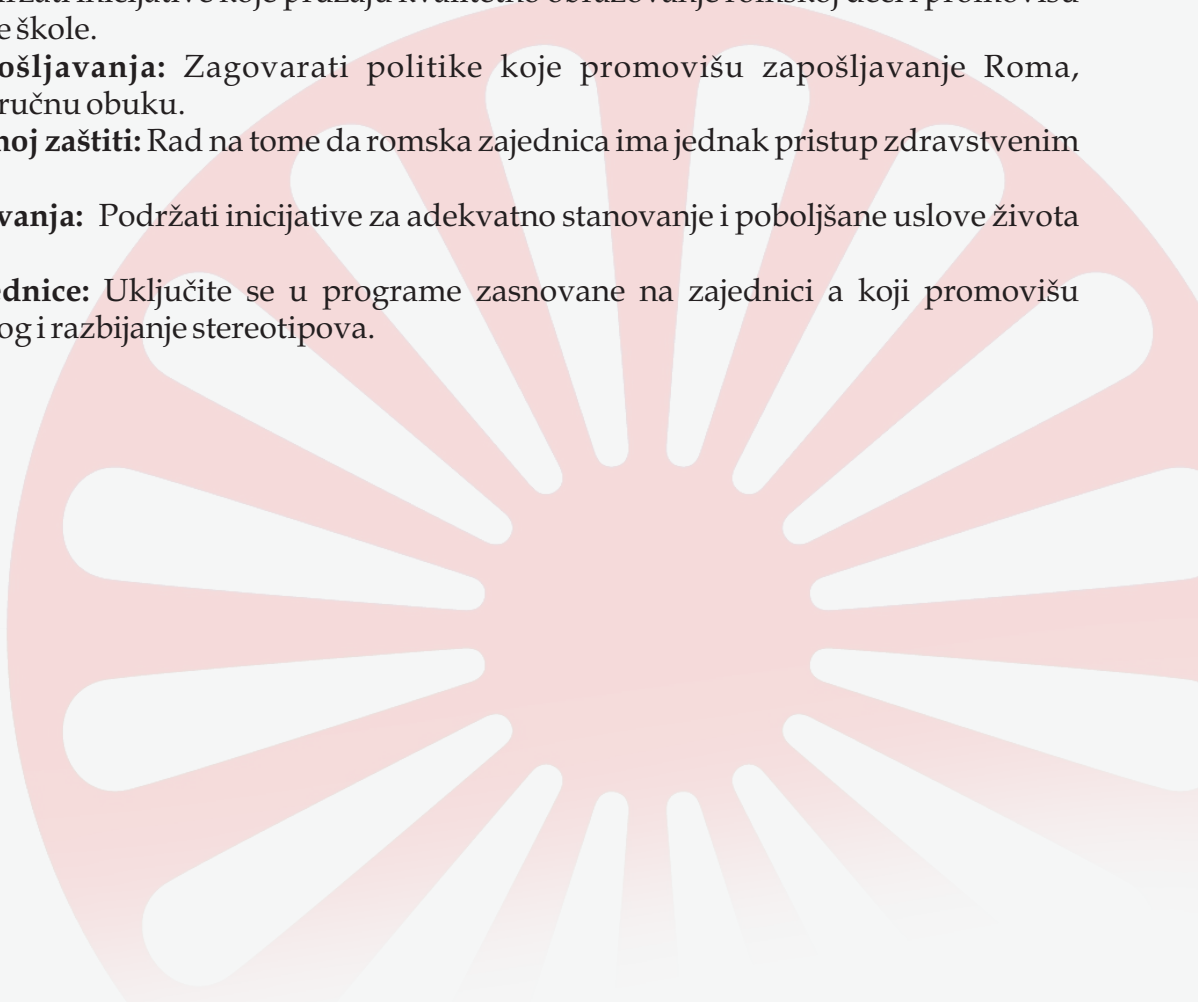
Obrazovanje: Podržati inicijative koje pružaju kvalitetno obrazovanje romskoj deci i promovišu inkluziju u redovne škole.

Mogućnosti zapošljavanja: Zagovarati politike koje promovišu zapošljavanje Roma, preduzetništvo i stručnu obuku.

Pristup zdravstvenoj zaštiti: Rad na tome da romska zajednica ima jednak pristup zdravstvenim uslugama.

Poboljšanje stanovanja: Podržati inicijative za adekvatno stanovanje i poboljšane uslove života za Rome.

Informisanje zajednice: Uključite se u programe zasnovane na zajednici a koji promovišu razumevanje, dijalog i razbijanje stereotipova.

Antidiskriminacija

Šta je diskriminacija?

Diskriminacija (lat. Discriminatio u značenju podređenosti), nesvesno davanje prednosti u ponašanju..

U sociologiji, pod diskriminacijom podrazumevamo devalvaciju strane grupe, a posebno društvene manjine unutar društva izgrađenog na principima jednakosti, principu zabrane rasnih, verskih, političkih razlika. Diskriminacija je nepravedan tretman ili tretman sa predrasudama prema ljudima i grupama na osnovu karakteristika kao što su rasa, pol, godine ili seksualna orijentacija. Diskriminacija postoji dugo vremena, a postoji i danas. Čovek je stvorio zakone i pravne norme, odnosno stvorio je pravo na osnovu kojeg će funkcionisati društveni i politički sistem. Bilo je slučajeva kada su zakoni bili diskriminatorni prema različitim društvenim grupama. kao što su: nacionalne ili jezičke manjine.

Vrste diskriminacije

1. Individualna diskriminacija
2. Institucionalna diskriminacija
3. Kolektivna diskriminacija
4. Strukturna diskriminacija
5. Direktna diskriminacija
6. Indirektna diskriminacija
7. Negativna diskriminacija
8. Pozitivna diskriminacija
9. Rasizam
10. Seksizam
11. Diskriminacija materinstva
12. Verska diskriminacija
13. Starosna diskriminacija
14. Diskriminacija zbog invaliditeta ili bolesti
15. Diskriminacija na osnovu fizičkog izgleda
16. Transrodna diskriminacija
17. Diskriminacija na osnovu političke ideologije

¹ [Diskriminimi - Wikipedia](#)

² [16 lojet e diskriminimit \(dhe shkaqet e tyre\) -Psikologji -2023 \(warbletoncouncil.org\)](#)

a) Direktna diskriminacija

U identifikaciji pritužbe za direktnu diskriminaciju moraju postojati sledeći elementi:

- Manje povoljno tretiranje
- da se neko drugi tretira, bio je ili će se tretirati
- u uporednoj situaciji
- na osnovu jedne ili više osnova

= direktna diskriminacija

b) Indirektna diskriminacija

Indirektna diskriminacija se javlja kada:

- na prvi pogled jedna odredba, kriterijum ili neutralna praksa
- stavite osobu
- u jednoj ili više zaštićenih baza
- u posebnom nepovoljnom položaju
- u poređenju sa drugim ljudima

Osim ako ova odredba, kriterijum ili praksa:

- je objektivno opravdan legitimnom svrhom
- mere za postizanje tog cilja su odgovarajuće i neophodne

= indirektna diskriminacija

Diskriminacija na Kosovu

Diskriminacija na Kosovu je zabranjena po četrnaest osnova, uključujući diskriminaciju na osnovu pola. Ova osnova je uključena u Zakon protiv diskriminacije iz 2004. godine i u Ustav Republike Kosovo, koji propisuje da se ustavni poredak Republike Kosovo zasniva na principima jednakosti i nediskriminacije. Pored toga, međunarodne konvencije kao što su Evropska konvencija o ljudskim pravima (EKLJP) i Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAV), koje su direktno primenljive na Kosovu, zabranjuju takvu diskriminaciju.

³ [Raporti Final.pdf \(yih-r-ks.org\)](#)

⁴ [Nisma e të Rinjve për të Drejtat e Njeriut –Kosovë dhe Rrjeti i Grupeve të Grave të Kosovës denojnë diskriminimin gjinor në Kosovë -Youth Initiative for Human Rights \(yih-r-ks.org\)](#)

Kako sprečiti diskriminaciju?

Kako sprečiti diskriminaciju po osnovu rase i boje na radnom mestu:

- Poštujte kulturne i rasne razlike na radnom mestu.
- Budite profesionalni u ponašanju i govoru.
- Odbijte da inicirate, učestvujete u diskriminaciji i uznemiravanju ili odobravate diskriminaciju.
- Izbegavajte rasno ili kulturno uvredljiv humor ili šale.

Kako možete podržati druge da promovišu jednakost i prava?

Ovo znači:

- Postavljanje jasnih pravila o tome kako treba tretirati ljude.
- Oporavanje svih negativnih stavova.
- Pravedan i jednak tretman prema svom osoblju i studentima.
- Stvaranje inkluzivne kulture za osoblje i studente.
- Izbegavanje stereotipa u primerima i izvorima.
- Korišćenje resursa o multikulturalnim temama.

Kako promovišete jednake mogućnosti?

Identifikujte i sprečite nesvesne predrasude. Svi imamo nesvesne predrasude.

- Uspostavljanje politike ravnopravnosti.
- Pazi kako pričaš.
- Koristite objektivne kriterijume.
- Biti proaktivno.
- Dobijte savet ako je potrebno.
- Čuvajte se indirektno diskriminacije.

Izvori i reference

Zakon protiv diskriminacije na Kosovu (Ministarstvo pravde, Kosovo)

Lokalne nevladine i društvene organizacije koje rade za prava Roma (Lista organizacija dostupna preko Ministarstva lokalne samouprave i javne uprave)

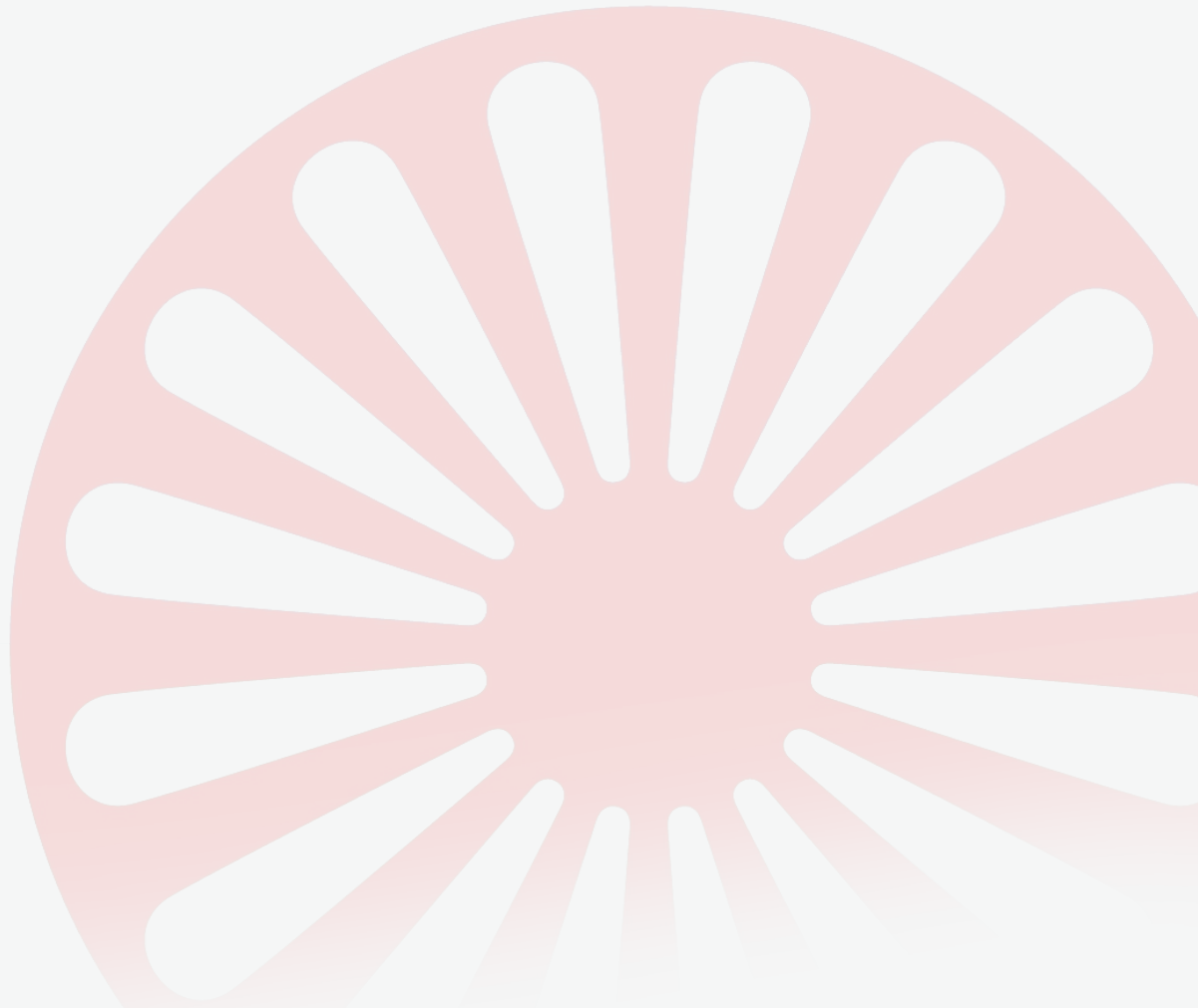
Vladine agencije koje promovišu inkluziju i ravnopravnost (Ministarstvo lokalne samouprave i javne uprave)

Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) Kosovo - „Promovisanje uključivanja zajednica Roma i Aškalija na Kosovu“ (www.ks.undp.org)

Institucija Ombudspersona Kosova (www.ombudspersonkos.org)

Zaključak

Prestanak diskriminacije Roma na Kosovu nije samo moralni imperativ; ključno je za rast i prosperitet celog društva. Hajde da radimo zajedno da osiguramo da svaki građanin Kosova, bez obzira na etničku pripadnost, uživa jednaka prava, mogućnosti i dostojanstvo.

**Ovaj materijal ne predstavlja
stavove donatora.**

Ova brošura je objavljena u okviru projekta:
„Promocija različitosti i romskog jezika u opštini Prizren I sprovedene kampanje podizanja svesti za borbu protiv diskriminacije” a realizuje se od strane koalicije romskih organizacija i uz podršku Glasa Roma, Aškalija i Egipćana.

Brošuru možete pronaći na mreži

<https://www.nevokoncepti.org/publikimet/>

Nacionalna platforma za zaštitu od
diskriminacija protiv Zajednice
Roma, Aškalija i Egipćana

<https://www.raportodiskriminimin.org/>

